

O devrin adetine
göre aile
ismini yade Hemedani
kullandı
Çarşı sınıfta ve
isimle tanınyordu.

Hemedanlı

Yıl 1896...Mercan'ın arnavut kaldırımlı dar bir sokağında, ahşap ,cumbalı bir ev....yıllarca sonra Türk basınına Milliyet gibi güçlü bir gazeteyi armağan edecek Ali Naci bu evde doğmuştu. Babası Hasan bey ticaretle meşgul olurdu. O tarihte ^{ticaret} Türkler için önemli bir meslekti ~~bu~~, zira özellikle İstanbul'da yaşayan azınlık, tüccar sınıfının çoğunluğunu teşkil ediyordu. Onların arasında ticaret yapabilmek ve geçimini bu yolda ^{çok de kolay değildi.} sağlamak bir mesele ~~idi~~. Tüccar Hasan bey ~~herşeye rağmen~~ oğlunun ^{eyi bir tahsil görmesini,} okumasını, kalem sahibi olmasını ^{istemiş} arzuluyordu ve bu yolda onu daima desteklemişti. Ali Naci ~~yet~~ yedi yaşını tamamladığı sırada koltuğunun altında kitabı, defteri ve kalemi Kapalıçarşının Ütücüler kapısına bitişik mahalle mektebine giderken babasının bu yoldaki çabalarını boşa çıkartmayacağını ortaya koymuştu. Okumaya, öğrenmeye hevesli idi. Bunu farkederek Hasan bey mesleğinin verdiği bir içgüdü ile Ali'nin lisan öğrenmesi gerektiğini anlamış ve mahalle okulundan sonra onu Kumkapı'daki Frerler okuluna vermişti. Hasan beye göre bir lisan bir meslek demekti ~~ve~~ Ali Naci ^{de} fransızcaı bu okulda öğrenmeye başladı. Yıllar çabuk geçti ve Ali Naci birgün kendisini o zamanın mektebi Sultanisi yani Galatasaray lisesinde buldu.

Yıl 1896...Mercan'ın arnavuk kaldırım^ılı dar bir sokağında, ahşap ,cumbalı bir ev....yıllarca sonra Türk basınına Milliyet gibi güçlü bir gazeteyi armağan edecek Ali Naci bu evde doğmuştu.Babası Hasan bey ticaretle meşgul olurdu.O tarihte Türkler için önemli bir meslekti bu,zira özellikle İstanbul'da yaşayan azınlık tüccar sınıfının çoğunluğunu teşkil ediyordu.Onların arasında ticaret yapabilmek ve geçimini bu yolda

sağlamak bir mesele idi.Tüccar Hasan bey herşeye rağmen oğlunun okumasını, kalem sahibi olmasını arzuluyordu ve bu yolda onu daima desteklemişti.Ali Naci yedi yaşını tamamladığı sırada koltuğunun altında kitabı,defteri ve kalemi Kapalıçarşının Utucüler kapısına bitişik mahalle mektebine giderken babasının bu yoldaki çabalarını boşa çıkartmayacağını ortaya koymuştu.Okumaya, öğrenmeye hevesli idi.Bunu farkededen Hasan bey mesleğinin verdiği bir içgüdü ile Ali'nin lisan öğrenmesi gerektiğini anlamış ve mahalle okulundan sonra onu Kumkapı'daki Frerler okuluna vermişti.Hasan beye göre bir lisan bir meslek demekti ve Ali Naci Fransızca'yı bu okulda öğrenmeye başladı.

Yıllar çabuk geçti ve Ali Naci birgün kendisini o zamanın mektebi Sultanisi yani Galatasaray lisesinde buldu.Okumak kadar yazmayı da seviyordu ,edebiyata tutkusu Galatasaray'da başladı.Ne olsa Tefik Fikret'lerin mektebi idi.Ali Naci bu ünlü şairimizin etkisi altında kalmış ve önce şiirler sonra aşk hikayeleri yazmaya heveslendi.

Aradan yıllar geçip ünlü bir gazeteci olduğunda 18-19 yaşındayken yazıp Rebap dergisinde yayımlanan şiirleri hakkındaki düşüncelerini şöyle bir omuz silkip" Bir takım saçma sapan kalem denemeleriymi" demekle yetindi.

Galatasaray da süregelen yıllarda Ali Naci ile beraber Sedat Simavi ve Nuri Akça gazeteciliğe heves etmişlerdi.Sedat Simavi mektepte Duvar gazetesini hazırlıyor arkadaşlarına yazılar yazdırıyordu.

Galatasaray'da iki Ali Naci vardı. Birisi şair ve yazar Ali Naci öteki Fenerbahçeli Ali Naci. Evet o yıllarda aile Kadıköy'e nakletmiş Kuşdili civarında bir ev tutmuşlardı. Böylece Ali Naci o tarihlerde henüz meşhur olmamalarına rağmen Zeki (Zeki Rıza Sporel), Alaeddin ve Bekir gibi futbolcularla arkadaşlık ediyordu. ~~Bu nedenle sarılacıveren t renklerine bağlanmıştı bizim genç şair.~~ Oysa, Galatasaray da okuyup Fenerbahçeli olmak büyük önem taşırdı. Bir fenerbahçelinin Galatasaray mektebinde barınması güçtü. Oysa Ali Naci sempatik kişiliği, çalışkanlığı ve kaleminin gücü sayesinde mektepte arkadaşları tarafından sevilen Fenerbahçeliliği yadırganmayan bir talebe idi. Galatasaray'da okurken Ali Naci'nin bir ayağı da Babiâli'de idi. Derslerinin yanısıra yazıyor, ve kalemi sayesinde birşeyler yapmak istiyordu. Bu sebeple Babiâli ile ilişki kurması doğaldı. Gazeteler, dergiler, basımevleri hep Babiâli yokuşunda toplanmıştı. Bu yokuşun alt başında sahibi Mihran efendi, başyazarı Diran Kelekyan efendinin yönettikleri Sabah gazetesi, üst başında da Ahmet Cevdet'in İkdam gazetesi vardı. Bunların arasında bugün tatlıcı olan eski Messeret otelinin bulunduğu Ebusuut caddesinde de Tercüman gazetesi matbaası vardı.

Ali Naci Galatasaray'dan ayrıldığı gün bir gece kaleme aldığı edebi makaleyi cebine koymuş ve Babiâli'nin yolunu tutmuştu. İlk çaldığı kapı Tasviri Efkar oldu. Çekingen adımlarla girdiği odadaki masanın gerisinde başyazar Yunus Nadi oturuyordu. Heyecanlı bir sesle ziyaretinin sebebini anlatmaya çalıştı. Yunus Nadi şöyle bir süzdü bu genci ve elini uzatıp " .. ver bakalım neler yazmışsın" dedi Ali Naci uzattı cebinden çıkardığı kağıdı ve bekledi. Yunus Nadi şöyle bir göz attı yazıya, olmamış, dedi ve iade etti. Ali Naci odadan çıkarken arkasından seslendi " başka yazarsan getir, bu gazete yazısı değil..."

İlk adım boşa gitmişti ve Ali Naci sendeleyerek çıktı odadan. Ne varki bu boşa giden adım onu yıldırmadı.

Yazmak istiyordu ve yazmaya devam etti. O tarihlerde şairlik tarafı üstün geliyordu nitekim bazı şiirleri Rebap ve Nevsal dergilerinde yayımlandı. Nevsal de Ali Naci Hemedanizade imzasıyla çıkan ~~kır~~ "Şehvet" isimli şiirinden bir bölüm :

"Şarap cenneti gel iç, bu çılgın hücremde
Ve gözlerinde yayan sayezar şiri sebih
Ey kadın gel bugace..."

Gazeteci olmayı kafasından çıkartmamıştı ama şiir onun ruhunda vardı. Bu yolda yürüdü ve zamanın tanınmış kişilerle dostluk kurdu. Cenap Şahabettin, Tahsin Nahit, Şahabettin Süleyman ve Ahmet Haşim gibi devrin genç ve ünlü sanatçıları ile arkadaşlık ediyor, tartışmalara katılıyor böylece sanat çevrelerinin aranan isimleri arasında yer alıyordu. Bu arada İfham gazetesinde çalışmıştı ama yeniden Yunus Nadi'nin karşısına çıkmak için uzun süre bekledi. Sanat çevrelerinde ismi duyuluyordu ama o parasız bile olsa bir gazetede yazmayı ısrarla arzuluyordu. Yunus Nadi bu inatçı gencin yeniden karşısına dikildiğini gördüğü zaman derin bir nefes aldı. Sinirlenmişmiydi onu gördüğü için bilemiyordu ama fazla birşey de söylemedi. İsmi ve adresini aldı , ilk fırsatta kendisine haber salacağını söyledikten sonra parasız çalışma teklifini şöyle cevaplandırdı:
-Parasız adam çalıştırmak prensibimiz değildir...şu anda adama ihtiyacımız yok , lüzum olursa biz size bildiririz....

Eve dönerken hangi yoldan geçti, kimlere rastladı, ne yaptı hatırlamıyordu zira bu ikinci red cevabı onu fazlasiyle üzmüştü. Kapandı odasına ve hayalleri, şiirleri ve edebiyat yazıları arasına gömdü kendini.

Günler geçti, Babıâli aklından çıkmıyordu ama gururuna da yediremiyordu üçüncü bir teşebbüsü. Ne varki kafasına koymuştu gazeteci olmayı başka meslek yoktu onun için. İnatçı idi ve bu inadı ile Babıali yokuşunun zirvesine tırmanacağı güne kadar sürecekti.

Bir akşam üstü Kadıköy'de Fenerbahçeli arkadaşlarıyla geç vakitlere kadar sürdürdüğü yarenlikten eve döndüğünde müthiş bir sürprizle karşılaştı.

Masasının üstünde bir mektup buldu. Alışık değildi böyle mektuplara hem sonra zarfın üzerindeki yazı yabancı geldi ona. Birak merak biraz da heyecanla açtı mektubun zarfını. Gözlerine inanamıyordu , Yunus Nadi'den geliyordu mektup ve iki kısa cümle ile Tasviri Efkar'a gelmesini, kendisi ile görüşmek istediğini yazıyordu .Beş dakika içinde belki on defa okumuştu iki satırlık mektubu. Sevinmesi gerektiğini anlıyordu ama heyecanı ona sevinecek daha doğrusu sevincini belirtecek mecal bırakmamıştı. Yavaş yavaş duruldu, bir daha , bir daha okudu ve küçük pusulayı havaya fırlatıp yaşasın diye bağırdı. Hayalleri gerçekleşiyordu artık. Ne demekti Yunus Nadi tarafından çağırılmak.... Bir an kendisini Sirkeci de zannetti, yokuş o bitmeyen tükenmeyen yokuş dindik duruyordu karşısında. Uçar gibi fakat ağır adımlarla yürüyor, yürüyor yürüyordu. Neredeydi Tasviri Efkar? Hangi katta idi Yunus Nadi'nin odası? Binanın kapısını bulamadı... buraya kadar gelmişken giremeyecekmiydi içeri..... hayır girecek ve Yunus Nadi ona "Gel bakalım bu masa senin, bu kağıtlar senin, bu kalem senin otur ve yaz" diyecekti....

Uyuyamadı o gece, gözleri açık rüya görüyordu ve sabahı zor etti. Sabırsız ve aceleci mizacı uykusuz gecen geceye rağmen sabahın erken saatlerinde traş olmuş, kravatını takmış ütülü pantolonunu giymiş sokağa çıkmaya hazırlanmıştı. Ne varki vakit çok erkendi bu saatte Yunus Nadi gazetede olur muydu acaba? Olurdu tabii, neden olmasın bir gazetecinin ilk vazifesi hayat başlarken işinin başında olmak değil miydi.... Çıktı yola ve birgün önce hayal ettiği gibi Sirkeci'ye geldi. Hayret bir zamanlar gözünde büyüyen ve dindik, çıkılması çok zor bir yokuş olan Babiâli düzleşmiş tatlı bir meyille kıvrıla kıvrıla çıkıyordu önünde. Rahat adımlarla yürüdü

O gün Kadıköy'de bütün arkadaşları öğrenmişti Ali Naci'nin Tasviri Efkar'a girdiğini ve hepsi sevinçli idiler. Tasviri Efkar o zamanın en güçlü

gazetelerinden birisi idi ve bünyesinde tanınmış yazarlar vardı. Onların arasına girmek onlarla beraber bir çatı altında çalışmak herkese nasip olmazdı ve Ali Naci bunu başarmıştı. O tarihlerde Babıali'de Ahmet Cevdet'in İkdam gazetesi Hürriyet ve İtilaf fırkasını tutuyordu. Tasviri Efkar Ebuuzziya Tefvik tarafından 1909 tarihinde kurulmuştu. Tefvik bey gazetesi ni yanında oğulları Velid ve Talha olarak yürütmüş vefatından sonra (1913) çocukları işi devam ettirmişlerdi. Tasviri Efkar İttihat ve Terakki fırkasını tutardı. Tercümanı Hakikat, Sedaya Millet, Tanin, Mizen, Saadet, Yeni Gazete, Serbesti Babıali'nin şöhretlerini paylaşan gazetelerdi. Basın tarihimizde yer alan Takvimi Vekayi resmi gazete olup politika ile ilgilenmezdi.

Burada Babıali'nin ünlü gazete ve gazetecileri hakkında kısaca da olsa bilgi vermekte fayda vardır.

Siyasi olayların yoğunluk kazandığı yıllarda İkdam ön planda geliyordu. Ali Naci'nin doğduğu yıl yayın hayatına atılan İkdam, Ahmet Cevdet'in eseri idi. Mülkiye mektebi ve Hukuk fakültesini bitirmiş olmasına rağmen gazeteciliğe heves eden Ahmet Cevdet önce Sabah gazetesinde sonra Tercümanı Hakikat'te yazmış nihayet 34 yaşında İkdam'ı çıkartarak Sabah ile rekabete başlamıştı. Ahmet Cevdet her ne kadar zaman zaman Abdülhamid'e methiyeler dolu mektuplar yazar ondan yardım isterse de bu davranışı onun vatanseverliğini ve güçlü bir gazeteci oluşunu engellememiştir. İkdam yayın hayatına başladığı yıllarda güçlü bir kadroya sahipti. İkdam'ın sütunlarında şu imzalara rastlanırdı: Ahmet Rasim, H. Rahmi Gürpınar, Necip Asım, Şinasi Hikmet (ünlü Şinasi'nin oğlu), Teodor Kasap, Abdullah Zühtü, Hüseyin Cahit Yalçın, Mahmut Ata, Veled Çelebi, Maliyeci Cavit bey, Adnan Adıvar, Mahmut Sadık, Falih Rifki, Yakup Kadri. Evet bütün bu tanınmış veya ileride şöhrete ulaşacak kimseler İkdam da uzun yıllar makaleler, yazmış mücadele etmiş ve Türk basınının yaşamında önemli mevkiler işgal etmişlerdi. Modern gazetecilikten örnekler veren İkdam'ın diğer bir özelliği de Türkiye'ye ilk rotatif makinesi getiren müesseselerden birisi oluşudur.

Sabah'a gelince...Bu gazetenin İkdam ile uzun yıllar süren rekabet ve mücadelesi Türk basınına çok şeyler kazandırmış ünlü kişilerin bir arada çalışmasına sebep olmuştur.Sabah gazetesinin ilk sahibi Papadopulos adında bir rumdu.1895 yılında yayın hayatına başlamış olup başyazar olarak Şemsettin Sami gibi bir elemanı kadrosuna almıştı.İdare müdürü Kayserili bir ermeni olan Mihran efendi idi.Küçük yaşta babasını kaybetmiş,çebine birkaç kuruş koyarak eşğine atlamış ve İstanbul'a gelmişti.Mihran efendi İstanbul'da yaşamayı arzuluyor ve istikbalinin ancak bu büyük şehirde elde edeceği başarılı bir iş sonucu garantiye alacağını inanıyordu.Önce bir Sanat okuluna girdi,burada müretteplik öğrendi.İşinin ehli olduğuna kanaat getirdikten sonra matbaalarda çalışmaya başladı.Bir süre çalıştı ve para biriktirdi.Bu para ile artık patron olabileceğine hükme varınca küçük bir baskı makinesi satın aldı.Bu makinede küçük kitaplar,broşürler bastı ve yavaş yavaş piyasayı tanıdı.Artık onun için parlak ufuklar görünmeye başlamıştı nitekim birgün Sabah gazetesi idare müdürlüğüne getirildi....

Mihran efendi daha sonra bu gazetenin sahibi olacaktır ama küçük Kayserili ~~iki~~ Mihran efendinin hayalinde büyük adam olmak, çok para kazanmak arzusu gün geçtikçe alevleniyordu.Sabah gazetesinde ünlü imzalar vardı.Bunların başında Ahmet Rasim,Diran Kelekyan ve Mahmut Sadık beyler geliyor,gazetenin yayın müdürü Ebüssüreyya Sami ~~iki~~ Hasan Bedrettin kadronun başında bulunuyorlardı.

Herşey yolunda gidiyor gazete Babıali'de olduğu kadar memleketin birçok köşesinde sesini duyuruyordu.Ne varki Mihran efendinin gözü daha yukarılardaydı.Çocukluğundan beri hayalinde yaşattığı bir ideali vardı, gemi sahibi olmak.Daha doğrusu gemi ile nakliyecilik yapmak.Kasası biraz dolunca bu arzusunu yerine getirmeyi düşündü.Mahmut Paşa Harbiye nazırı olduğu sıralarda Mihran efendi Konya isimli bir şilep satın aldı ve bununla asker taşımaya başladı.Kazancı gün geçtikçe büyüyordu.Kayserili Mihran artık armatör olmuştu.Konya şilebinden hayli para kazanan Mihran efendi bir süre sonra gazetesinin ismini taşıyan Sabah vapurunu ondan

sonra da doğduğu kentin ismini verdiği Kayseri vapurunu satın aldı. Mihran efendinin gemileri gazetesinden çok daha fazla para getiriyordu ve araya savaşlar girmemiş olsaydı belki de ülkenin ünlü armatörleri arasında ismi ilk sıralarda geçecekti.

Sabah gazetesi 1922 yılına kadar yayınını sürdürdü. Zamanla kadro daha genişledi ve güçlendi. Nitekim Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman, Adnan Adıvar, Arif Cemil, Enis Tahsin Til, Hammer'in çeviricisi Ata bey, Yahya Kemal ve Refik Halid'in imzaları devamlı olarak yer almaya başlamıştı. Birinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra Mihran efendi gazetesin yenilik yapmayı düşündü ve bu düşüncesini bir gün gazetesinde yayınladı. Mihran efendi Peyam gazetesi başyazarı Ali Kemal ile anlaşmıştı ve onu kadrosuna transfer ederken kapanan Peyam gazetesinin ismini de satın almış ve Ali Kemal ile beraber gazetenin yeni ismi Peyamı Sabah olmuştu. Ali Kemal yeni gazetede göreve başlar başlamaz önce İttihatçilere sonra Anadolu hareketine karşı bir kampanya açtı. İttihatçiler için "Dinoğlu ve hinler" diye hitap ediyor, onları tutan gazetelere de "lahana yaprakları" "karpuz kabukları" diye hakaret ediyordu. Ali Kemal, Anadolu Harekatına karşı ağır yazılar yazarken bu hareketin liderlerini bolşevik ajanları, şakiler, zirtapozlar diye suçluyordu. Ne varki Milli Mücadele Anadolu'dan düşman kuvvetlerini kovmaya başladıktan ve Yunan ordusu İzmir'de denize döküldükten sonra aynı Ali Kemal kaleme aldığı başyazısının başlığını şöyle koymuştu "Türkün bayramı". Ama gelin görün ki yazısında "seviniyör fakat bu sevircimiz bizi siyasi içtihadımızdan vazgeçirmez..." demekten kendini alamamıştı. Gazetenin satışı iyi idi ama Mihran efendi korkmaya başlamıştı zira o güne kadar Ali Kemal ile yürüttükleri politika fiyasko ile sonuçlanmış Anadolu Harekatı zafere ulaşmıştı. Nasıl dönüş yapacakları. Ve 11 Eylül, yani İzmir'in Türk ordusu tarafından alınmasından ve Ali Kemal'in "Türkün bayramı" başlıklı yazısının yayınlanmasından ~~bir~~ gün sonra Peyamı Sabah da Ali Kemal'in vazifesinden ayrıldığını belirten bir yazı çıktı. Bu yazının çıkışından bir gün sonra da gazetenin adı yeniden Sabah olarak değiştirildi. Hi

Mihran efendi Milli Mücadelecilerin kendisinden hesap sormasından korkuyordu. Bu korku içinde gazete 15-20 gün daha yaşadı ve sonunda Mihran efendi pek sevdiği gazetesini kapattı, varını yoğunu sattı ve Avrupa'ya kaçtı. Bu arada Ali Kemal de Avrupa'ya kaçmaya hazırlanıyordu. Bunu haberi alan Cemil bey isimli bir polis şefi arkadaşları ile beraber Ali Kemal bir berber dükkanında kısıtırırlar ve yakapaça alıp bir vasıtaya atarak İzmit'e götürürler. Gayeleri Milli Mücadelecileri onu teslim etmektir. Ne varki İzmit'te kaldıkları otelden çıkıp bir arabaya binerken durumu öğrenen halk hücum eder ve Ali Kemal'i taşıyarak öldürürler. Ankara'ni haberi olmadan girişilen bu teşebbüs Atatürk'ü çok üzer ve olaytan Nureddin Paşa'yı sorumlu tutar.

Mihdan efendinin kaçıışı ve Ali Kemal'in öldürülüşü ile Sabah gazetesi 47 yıl süren yayın hayatını yitirir ve tarihe malolur.

Ali Naci Tasviri Efkar'da ilk yılını muhabir olarak tamamladı. Bu süre içinde başından geçen ve unutamadığı ilk gazetecilik dersini şöyle anlatırdı :

-Bir gün Yunus Nadi çağırdı ve o devrin ünlü Bulgar generallerinden Kracev'in İstanbul'a geldiğini söyledi. Kendisiyle bir konuşma yapmam için güzel bir fırsat olduğunu belirttikten sonra "haydi bakalım bu senin ilk röportajın olacak dikkatli davran" dedi.

Ali Naci edebi yazılarla kendisine bir yol seçtiğine inandığından bu vazife onu hayli heyecanlandırdı. Ne varki yapılacak birşey yoktu emir yukarıdan gelmişti. Ütülü elbiselerini giydi, pabuçlarını boyattı ve güzel bir kravat takıp not defterini cebine koyarak Beyoğlu'ra çıktı. Kracev Beyoğlu'nda bir otelde kalıyordu. Otelin salonunda karşılıklıya oturdukları zaman Ali Naci önceden hazırladığı suallerini sıralamaya başladı. Fransızca konuşuyorlardı. Bir saatten fazla süren bu konuşmada hayli bilgi edinmişti. Bundan fazlasıyla memnun gazeteye döndü ve yazmaya başladı. İlk röportajı olduğundan hususi bir itina gösteriyordu

yazısına.Yazdı ,... yazdı... sonra okudu,beyenmediği cümleleri de-
 tirdi,bazı bölümleri çıkarttı velhasıl süslü cümleler ve alışlagel
 in dışında ,daha çok edebi bir lisan ile bitirdi röportaj yazısını.
 Gazetenin yazışleri müdürü Hüsnü Şermi bey idi.O gün Ali Naci'nin
 özene bezene yazdığı röportajın birçok cümlesini de-
 ğiştirdi,bir kıs
 nı çıkarttı ve bazı yerlerin^{de} de ilaveler yaparak dizgiye verdi.
 Ertesi sabah Ali Naci kendi yazısını okuduğu zaman şaşkınlığını gizl
 yemedi.O mu yazmıştı bunu?Hayır olamazdı, o böyle cümleler yapmamışt
 bu onun röportajı değildi,üslup de-
 ğişmiş ahenk kalmamıştı...
 Ne varki Ali Naci bütün üzüntüsüne rağmen çok şey öğrenmişti yazısın
 de-
 ğiştirilmesi ile.Edebiyat başka şeydi gazetecilik başka...Gazete
 yazarlığında sade,halkın zorluk çekmeden anlayacağı,ilgileneceği
 cümleler olacaktı.Yazısını birkaç kere okudu, de-
 ğişiklik yapılmasını
 sebeplerini aradı,yeni cümleleri inceledi.Hüsnü Şermi beyi takdir
 eder,bilgisine,tecrübesine inanırdı.İlk röportaj yazısında böylesi
 de-
 ğişiklikler yapmasının bir kötü niyete dayanmadığına biliyordu.~~Bun~~
 Bu durumda ne yapması gerektiğini anlamıştı.Gazetede yayınlanan bir
 yazı herşeyden önce okuyucu tarafından beğenilmeliydi ve Ali Naci iç
 bu deneme büyük bir tecrübe oldu.

Ali Naci Tasviri Efkar'da bir yıl „uhâbirlik yaptı.Sonra altı ay kad
 yazışleri müdür yardımcılığı ve bir buçuk yıl da yazışleri müdürlü
 yaptı.Yunus Nadi,Tahla ve Velid Ebuzziya bu genç yazarın kabiliyetin
 anlamışlardı, ona yardımlarını esirgemediler ve Ali Naci onlardan ço
 şey öğrendi. Gazetenin başındaki bu üç tecrübeli ve kıymetli kişi ço
 zaman birbirleriyle çekişir,mücadele ederlerdi.De-
 ğişik fikirlere sa
 olmaları gazetenin yayınını etkiliyordu.Ali Naci bu üç kurt arasınd
 bağlantı kurar böylece ahengin bozulmamasında rol oynardı.

O çamanlar gazetede sabah çalışmaları saat onbir de başlardı.Yazılar
 okunak,başlıkları koymak,grafikleri ve haritaları çizmek Ali Naci'ni
 işi idi.Ne varki buna rağmen Velid Ebuzziya genellikle harita ve

temsili resimleri Velid bey çizer Ali Naci üzerlerinden çini mürekkebi ile geçerdi. Ne varki çoğu zaman Velid bey "treni kaçıracam" diye telaşlanır, resmi tebliğleri, yorumları, makaleleri Ali Naci'nin masası üzerine koyar ve geçirirdi. Genç yazışları müdürü de bunları derleyip toparlar ve gazeteye girecek şekle sokardı. Bu işler bitince gece saat on sıralarında mürettipheneye iner yazıların sayfaya girişini uygular bu işler de bitince gazetenin basılmasını beklerdi. İlk basılan provalar eline geçmeden ayrılmazdı matbaadan genellikle sabahın üç veya dördünde baskı biter ve Ali Naci yorgun olmasına rağmen herşeyi kontrol ettikten sonra üst katta kendisine ayırdığı odaya çıkıp yatarı. Ali Naci ustalarından öğrendiği en güçlü dersin heyecan olduğunu daima söylerdi ve hayatının son gününe kadar bu heyecanı kaybetmediğine de onunla çalışanlar şahit olmuştur. Yine kendisinin söylediğine göre bu heyecan öldüğü gün gazetecilik de ölmüştür. Bu 60 yıl önce böyle idi bugün de böyledir.

O tarihlerde gazetelerde kadrolar pek kalabalık olmadığından eli kalem tutan gazeteci değişik konularda haber, röportaj veya makale yazardı. Ali Naci renkli bir kişiliğe sahipti. Edebi makaleler yazıyor, politik eleştiriler kaleme alıyor bunların yanısıra çok sevdiği futbol hakkındaki gazete sütunlarında düşüncelerini yazmaktan çekinmiyordu. Böylece Tasvir-i Efkar'da çalıştığı ve yoğun bir tempo ile sürdürdüğü gazetecilik hayatında çok tanınmış ve sevilmişti. Bunun yanısıra birçok kişinin korktuğu bir yazar olduğunu da söylemek gerekir.

Tasvirde geçirdiği üç yıl onu olgunlaştırmış ve tam bir gazeteci yaptı. Ne varki hiç umulmadığı bir sırada Ali Naci Tasvir'i bıraktı ve İkdam'a geçti. Bu değişiklik hayli yadırgandı zira üç yıl içinde mesayi arkadaşları ve okuyucuları onu benimsemişler hatta gazetenin demirbaş kişisi olarak onu başlıklarına basmışlardı.

İkdam onunla çok şey kazandı. Birinci Dünya Savaşı sürüyordu. Sürüyordu ama Alman ordularının bazı cephelede bozguna uğraması dengeyi bozmuş cephelede arasında bağlantılar zayıflamış kısaca gözle görülür bir gevşeme başlamıştı. Alman ordularının bu duruma düşmesi Türkiye'yi de etkiliyordu. Zaten Balkan savaşlarından sonra doğru dürüst toparlanamamış olan ordu ve idare de aksamalar oluyor bunun sonucunda da memlekette düzen bozukluğu daha da hissedilir bir hale geliyordu. Kıtlık başlamıştı, karaborsa alabildiğine gidiyor yokluklar hergün biraz daha çoğalıyordu. O kadar ki şekersizlikten hastalıklar başgöstermiş, sağlık teşkilatı yetersiz olduğundan halkın kırılması önlememez hale gelmişti.

Gazeteler kağıt sıkıntısı çekiyordu. Kağıt Almanya ve Avusturya'dan ithal ediliyordu ama bu da güçleşmişti artık. Bu durum basında fikir ayrılıklarını daha çok suyüzüne çıkarmıştı. Gazeteler değişik hiziplerin peşinde koşar olmuştu. Her kafadan bir ses çıkıyordu, memleket tam bir kaos içine düşmek üzere idi. Şantaj, ihanet, jurnalcılık karaborsa alıp yürümüştü. İşi daha da kötüsü kimsenin kimseye itimadı kalmamıştı. Bu kargaşalık içinde yayınlarını sürdüren gazeteler arasında İkdam ile Sabah çetin bir mücadeleye girmişti. Birbirine ters siyasi görüşü savunan bu iki gazetede polemikler başlamış, ithamlar, ihparlar günlük haberler haline gelmişti. Bu arada müthiş bir yarış sürüp gidiyordu İkdam ile Sabah arasında. Atlatma haber bulma konusunda ^{mu}habirler bütün güçleriyle çalışıyordu.

Ali Naci bu hengame arasında henüz 24 yaşında olmasına ve meslekte genç ~~enecek~~ çağda bulunmasına rağmen o yılların en büyük bombasını patlatmak başarısını göstermişti. Devir savaş zenginlerinin devri idi Piyasada, şeker kralları, bulgur kralları, pirinç kralları cirit atıyor özellikle İstanbul, savaşın osmanlı ordusu aleyhine dönmeye başladığı o tarihlerde karaborsanın en çok geliştiği, karaborsacıların düşman kardeşler gibi savastığı şehir olmuştu. Halk büyük bir yokluk ve sıkıntı içinde ne yapacağını bilmeden günlük ihtiyacını karşıla-

mak için varını yoğunu ortaya koyarken karaborsacılar ,savaş zenginleri sanki onlarla alay edermişcesine çılgınca bir hayat sürüyor,günlerini gecelerine karıştırıp sefahat içinde yaşıyorlardı.

Savaşın kaybedilmek üzere olduğu bu sıralarda iktidardaki İttihat ve Terakki Partisi memleket içindeki bu kargaşalığı kontrol edemez hale gelmişti.Bir yandan cephelelerdeki askere malzeme ve yiyecek yetiştirme ek gerekiyor ,bir yandan siyasi problemleri halletmek için çalışılıyor ve bunlara ek olarak da piyasaya hakim olan karaborsacılarla mücadele ediyorlardı.Ne varki bu arada İttihatçıların safından olan İaşe nazırı Kara Kemal memleketin iktisadi durumunu tek başına yönetir olmuştu. Parti başındakilerin kendisine olan itimatlarını bildiğinden rahatça kararlar alıyor ve bunları kimseye sormadan tatbik sahasına koyuyordu. Hiçşüphesiz ki Kara Kemal hırsız veya savaş zengini olmak düşüncesinde değildi ve tarih onun yoksulluk içinde hayatını yitirdiğini yazar. Ne varki yalnız kararlar alıyor ve yersiz tavizler vererek karaborsacıların,kötü niyetli kişilerin memleketi olduğundan daha feci bir duruma düşürmesine alet oluyordu.

Bu arada karaborsacıları en çok düşündüren şey ellerindeki malları satacakları yerlere nakletmek veya istifleyecekleri malları ülkeye sokmak için gereken nakil vasıtalarını bulmaktı.İşte bu problemin halli memlekette vagon ticaretini ortaya çıkardı.Ülke savaş içinde olduğundan deniz nakliyeciliği gibi kara nakliyeciliği de ordunun ~~emrinde~~ emrinde yapılıyordu.Asker taşımanın yanısıra malzeme ve gıda maddeleri nakliyesi büyük problemler yaratıyordu.İstanbul tüccarları Anadolu'dan mal getirmek veya Anadoluya mal sevk etmek için ordunun emrinde olan gemi veya tren tahsisi gayesile resmi makamlarla devamlı olarak temasta idiler.Harbiye Nezareti emrindeki vagonları tüccarlara kiralamak için tercih yapmak zorunda idi zira yeterli vagon bulunmuyordu tüccarın hepsini tatmin için.Bu hava içinde bütün tüccarlar Harbiye Nezaretinden vagon tahsisi almak için büyük çabalar sarfediyordu.

Oysa bu arada kendisine vagon tahsus ettiren tüccar işin kolayını bulmuş bu vagonlarla mal sevkedeceğine vagon tahsisini başka bir tüccara sata-

rak parmağını oynatmadan para kazanıyordu. Böylece memlekette bir vagon ticareti ortaya çıkmıştı. Vagon tahsislerinin satışı yüzünden Topal İsmail Hakkı paşa ve hempaları milyonlar kazanmaya başlamışlardı. Aynı ruhsat ticaretini Kara Kemal'in çevresindeki dost ve yakınlerinde yapıyordu.

Ali Naci İkdam'a geçtiği zaman ülkenin iktisadi durumunu incelemek istemiş ve bu vagon tahsisi ticaretine parmak basmayı kendine görev edinmişti. Esasında bu olay halk arasında da büyük merak konusu olmuş dedikodular almış yürümüş, asker, sivil herkes vagon tahsisi ticareti ile ilgilenmeye başlamıştı. Mahalle kahvenelerinde, evlerde, hatta kışlalarda hep konuşulan bu ticaret daha doğrusu nüfus karaborsasını açığa vurmak gerekiyordu. Esasen siyasi durum ve savaş sebebiyle müşkül durumda olan İttihat ve Terakki Partisi ve hükümet erkani ne düşünüyor, ne yapıyor veya ne yapmak istiyordu acaba?

Şair ruhlu, Yakup Kadri'nin " Osmanlı edebiyat aleminin son tomurcuklarından" diye bahsettiği Ali Naci gazetecilik yapmak hırsı ile bu simsiyah noktaya parmak basmakla daha doğrusu böylesine karmaşık bir ortamın içine düşmekle iyimi etmişti... Ali Naci düşündü, düşündü ve birgün vapurla Kadıköy'e geçerken böylesine ülke çapındaki bir davanın iç yüzünü ortaya çıkarmanın bir vatanseverlik borcu olduğu kanaatine vardı. Bu davayı ortaya atarsa vatanına iyilik edecekti ve aynı zamanda mesleğinin gerektirdiği görevi yerine getirecekti .

Bu kararı verdiğinin ertesi günü vakit kaybetmeden işe koyuldu ve ilk olarak Topal İsmail Hakkı paşa ile Kara Kemal hakkında bilgi toplamaya başladı. Gazetecilik sayesinde geniş bir muhit edinmişti ve bu çevreye dahil dostları arasında vatanına bağlı, memleketini seven çok kimse vardı. Ali Naci onları ziyaret ederek kararını anlattı ve hepsinden kendisine yardım etmelerini istedi. Kim ne biliyorsa anlattı ona, ne kadar vesika bulduysa topladı, sıraya dizdi ve kalabalık bir dosya oluşturdu. Bir süre bu yolda çalışıp kanaatine göre gerektiği kadar doküman topladığına inandıktan sonra yazışları müdürü Celal Nuri(

İleri) beyin karşısına çıktı, aralarında şöyle bir konuşma geçti:

A.N.-Ben şu vagon ticareti meselesini ortaya çıkartmak istiyorum Celal Nuri de heyecanlı ve gazeteciliği seven bir kimse idi fakat Ali Naci'den çok daha tecrübeli idi.Şöyle bir düşündü ve:

C.N.-İyi ama, dedi,nazıl yazacağız bunu, başımız derde girer,İttihatciler rahat bırakmaz seni de beni de...sonra Ahmet Cevdet bey ne der bu işe?

A.N.-Bütün millet bu vagon karaborsası rezaletini biliyor,Topal İsmail Hakkı paşanın hırsızlığını konuşuyorlar kahvelerde,Kara Kemal'in akılsızca karar ve davranışları ise malum

C.N.- Güzel ama nasıl yazacaksın, ne düşünüyorsun bu konuda?

Ali Naci gözlerini kırpıştırdı ve zeki bakışlarını Celal Nuri'nin gözlerine dikti bir müddet bekledi sonra şöyle izah etti:

A.N.-Çok kolay, inanın bana başımız derde girmeyecek

C.N.-Nasıl olacak bu iş anlamadım?

A.N.-Efendim, biz bütün olayları karşılıklı ithamlar olarak okuyucuya vereceğiz.Herkes Kara Kemal ile Topal İsmail Hakkı arasındaki anlaşmazlığı biliyor.Biz bu iki kişiye soracağız onlar anlatacak ve birbirlerini suçlayacaklar.Gidip kendileriyle görüşeceğim ve mülakat isteyeceğim.Esasen birbirleri hakkında söylemedikleri kalmadı bu defa söyleyeceklerini gazeteye koyacağız hepsi ~~ki~~ o kadar,bizim yapacağımız onların söylediklerini yayınlamak böylece herşey ortaya çıkacak....

Celal Nuri bey uzun uzun düşündü,Ali Naci'nin buluşu hoşuna gitmişti.

"İki paşa konuşacak biz de söylediklerini kendi beyanları olarak gazeteye koyacağız" Bundan dolayı kimse gazeteyi suçlayamazdı...

Böylece Celal Nuri'den gerekli müsaadeyi alan Ali Naci derhal işe koyuldu.İlk iş olarak Beyazıt daki Harbiye Nezaretine gitmeyi düşündü fakat sonra vazgeçti zira Kara Kemal'in önce konuşmasında fayda vardı.

Ve Kara Kemal Babıali'de idi yani daha yakındı ona....

İlk olarak Kara Kemal'e gitti. Ziyaretinin sebebini anlattı ve Kara Kemal' tahrik edici konuşma yaptı. Kısa ve veciz cümlelerle konuştu sonunda Kara Kemal'i ikna etti.

Ali Naci karşısındaki adamın konuşmaya hazır olduğunu anlayınca heyecanlandı ve kalem kağıdı çıkarıp not almaya başladı. Kara Kemal veryansın ediyordu. Nefes almadan konuşuyor Topal İsmail Hakkı paşa hakkında ağzına ne gelirse söylüyordu. Onun hırsız olduğunu, kimlere nasıl vagon sattığını, halkın ihtiyacı olan ana gıda maddelerinin elaltından karaborsa satışı hakkında kullanılan taktik ve oyunları birer birer anlatıyordu. Un rezaleti, şeker rezaleti, pirinç alım satımındaki oyunları tekrar tekrar ve teferrutü ile anlatmaktan adeta zevk alıyordu.

Ali Naci beklediğinden de fazlasını öğrenmişti ve sonradan itiraf ettiği gibi Kara Kemal'in böylesine önemli açıklamalar yapacağını hiç ummamıştı. Sıra Topal İsmail Hakkı Paşaya geldiğinde işler iyice kızıştı ve Topal İsmail Hakkı Paşa Kara Kemal'den aşağı kalmıyor büyük ithamlarla Kara Kemal'i suçluyordu. İçindekileri dökmenin verdiği zevkle Kara Kemal'in bir takım adamlarını nasıl zengin ettiğini, İstanbul'u nasıl haraca kestiğini, esnaf birliklerinin suiistimallerini birer birer anlattı ve Ali Naci ye kimsenin bilmediği olayların içyüzünü açıkladı.

Ali Naci, not defteri cebinde evine döndüğü akşam her kisinin de söylediklerinden tuttuğu notları tek tek gözden geçirdi ve bu röportajı nasıl yazacağını planladı. Ertesi gün gazeteye gidip odasına kapandığı zaman heyecanlı idi. Kimseyle konuşmadan yazdı ve üç kere tashihten sonra Celal Nuri'ye götürüp verdi yazısını.

Eve gitmemişti o gece zira gazetenin ilk baskısını görüp yazısını okumak istiyordu. Bekledi geç vakitlere kadar ve müthiş bir heyecanla aldı eline gazetenin ilk sayısını. Oturdu, okudu, okudu bir dafa okudu ve dudaklarında

tebessüm uzandı masanın üstüne ve uyumak istedi. Bu masa üzerinde çok defa uyumuştur fakat bu sefer gözlerine uyku girmiyordu. Kendisini Kadıköy vapurunda etrafındakilerin elindeki gazeteyi okuduktan sonra kendisine hayran hayran bakıp fısıldaştıklarını hayal etti. Kulaklarına "İşte , o , Ali Naci..." sesleri geliyordu ve böyle bir hayal aleminde uyuyakalmıştı masanın üzerinde.....

Kaç saat uyudu hatırlamıyordu ama baskıdan önce evine giden Celal Nuri'nin erken geldiği yan odadaki konuşmasından anlamıştı. Celal Nuri de heyecanlı idi, makalenin nasıl bir tepki uyandıracığını merak ediyordu. Elinde gazete Ali Naci'nin röportajını bir kere daha okudu ve ilk tepkinin nereden geleceğini bekledi. İlk haber polisten geldi ve öğrendi ki Başbakan Talat Paşa küplere binmiş, Enver Paşa şaşkın Topal İsmail Hakkı Paşayı çağırıp müthiş bir şekilde haşlamıştı. Zirvedekiler ne yapacaklarını şaşırılmış sağa sola emirler savururken İttihatçı milletvekilleri ateş püskürüyor yöneticileri söylemediklerini bırakmıyorlardı. Günün ilk saatlerinde İkdam gazetesi sahibi Ahmet Cevdet Babıali'ye çağırılmıştı. Ne varki, hürriyet ... hürriyet diye bir zamanlar kıyamet koparanlar bütün öfkelerine rağmen açık açık konuşmıyor düşüncelerini açıklayamıyorlardı. Babıali yakında İkdam gazetesine ve iki bina arasında gidip gelmeler başlamıştı. Ahmet Cevdet ~~korku~~ ^{heyecan} içinde gitti, zira gazetesinin kapatılmasından korkuyordu. Böyle bir karar alınırda kendisiyle beraber bütün İkdamcılarının hali yamandı. Ahmet Cevdet heyecanlı idi, Ahmet Cevdet korkuyordu amma beri yandan da içinde garip bir haz vardı zira böylesine bir röportajın kendi gazetesinde yayınlanması onu gururlandırıyor.

Ali Naci denen bu genç iyi toparlamıştı olayı ve güzel bir üslupla kaleme almıştı. Yazının kalitesi bir yana yaptığı açıklamalarla ortalığı birbirine katmış iktidar mensuplarını dize getirmişti. Seviniyordu bunun için zira onlar kızıyor, İkdam'ı susturmak hatta kapatmak için çareler arıyorlardı amma halk... evet bu röportajı okuyanlar neler düşünüyordu. Gazete herşeyden önce halk için çalışırdı.

Gaye iyiyi ve kötüyü okuyucunun gözleri önüne sermek ona kimler tarafından nasıl yönetildiğini anlatmak değilmiydi?

Ahmet Cevdet'in korkusu İttihatçilerin ne bahasına olursa olsun İkdam'ı susturmak istediklerini ve gözleri dönünce herşeyi yapabileceklerini bilmesinden geliyordu.

Herşeye rağmen gazetenin prestiji bakımından vagon rezaletinin ortaya dökülmesi iyi olmuştu, tiraj muhakkak artacaktı, okuyucunun güveni artacak.

Bu arada sonucu sessiz sedasız bekleyen yazıçıları müdürü Celal Nuri İttihatçilerin hücumuna uğradı, söylemediklerini bırakmadılar ona hatta aralarından bazıları sert bir ifade ile "Tekerrür ederse hepinizi sürgüne yollarız" diye bağırmışlardı onu. Ne varki Celal Nuri bu tehditlerden korkmadı, çekinmedi. Dahiliye Nezaretine çağrılıp zilgıtı yediği zaman görünüşte üzgün ve masum söylenenleri dinlerken için için gülüyor ve Ali Naci'yi kutluyordu.

Ahmet Cevdet fazla birşey söylemedi zira daha önceden biliyordu böyle bir yazının hazırlandığını ve yayınlanacağını. Yalnız Ali Naci'yi çağırıp yarı şaka, yarı tehditkar:

-Bir daha dikkatli olmalısın delikanlı, dedi, bu vartayı atlattık ama tekerrür ederse ne olur, ne yaparız bilemem.... demekle yetindi.

Ali Naci alışık değildi bu lisana ama zamanla patronunun ne düşündüğüünü, ne demek istediği anladı ve içi rahatladı.

KARACAN-GÜRPINAR

SAVASI

Memleket iç ve dış meseleleri halletmeye çalışırken halkın sefaleti yokluklar, savaşın yarattığı sıkıntı ve bütün bunların arasında part kavgaları sürüp gidiyordu. Basın bir yandan politikacılarla uğraşırken onlara yol göstermeye çalışırken bir yandan da kendi arasında çetin münakaşalara dalmış, polemikler, suçlamalar birbirini kovalar olmuştu. İşte bu arada birisi ünlü diğeri genç ve tecrübesiz iki yazar arası çıkan polemik, bomba tesiri yapmıştı. Yolsuzluk röportajı kahramanını

Ali Naci bu defa karşısına Türk edebiyatının bir devini almıştı:
Hüseyin Rahmi(Gürpınar).

O tarihlerdeki basın dünyamızın kaleşörları galiba gazeteci olmadan önce edebiyatçı idiler.Böyle yaratılmışlardı ve Ali Naci gazeteciliğe olan tutkusunun yanısıra edebi yazılardan vazgeçemiyordu.

Okuyor...okuyor...okuyordu ve içinde garip bir kıvılcım bu konularda da yazması gerektiğini düşüncesini yerleştiriyordu kafasında.

O tarihlerde edebiyat ve sanat genç aydınların beyninde,kalbinde yer etmişti.Sirkeci istasyonunun birahanesinde,^Tokotlu lokantasında ve "Eyolu"ndaki lokallerde buluşup biralarını yudumlarırken politikanın yanısıra edebi tartışmalar yaparlardı.Radyo, sinema, dansing, otomobil sefaları yoktu,böyle şeyler bilinmezdi.Sonra hanımlarla sohpet edilecek,onlarla gidilecek eğlence yerleri de yoktu.Tek teselli tiyatro idi.O da Manukyan Efendi tiyatrosu...hepsi o kadar.Bu oyalanma veya eğlence kısırlığının dışında bol olan tek şey içkili toplantılardı.

Hüseyin Rahmi o devrin ençok okunan ve takdir edilen romancı ve yazarlarındanı.Halkı yakinen ilgilendiren konuları tercih ederdi.

Mahalle hayatı,çapkınlıklar,randevu evlerindeki hadiseler onun seçtiği konlardı.O çevrelerdeki insanların yaşantılarını,maceralarını çekici bir üslupla anlatır,inceler ve herkesin anlayacağı bir lisanla yazardı.Çoğu kimse onu Emil Zola'ya benzetir hatta "Türklerin Emil Zola'sı" diye bahsederlerdi.

Hüseyin Rahmi "CADI" isimli bir roman yazmıştı.Birçok kimse için çok güzel hatta küçük bir şaheser diye tanımlanan bu romanı okuyan Ali Naci hiç de bu gibilerle aynı fikirde değildi.Heyecanlı mizacı, güçlü üslubu birleşince ağır bir tenkit yazısı kaleme aldı.Makalesinin başlığını da "CADI HORTLADI" koşmuştu.Ali Naci'ye göre bu romanı yazan ünlü kalem roman tekniğini bilmiyordu,iyi bir yazar fakat kötü bir romancı idi ve bu minval üzerinden Hüseyin Rahmi'yi yerden yere vurmaktan kaçınmamıştı.Hüseyin Rahmi hep aynı şeyleri tekrarlayan ve dünyası dar bir roman yazarı idi Ali Naci için.

Yazmak istiyordu ve yazmaya devam etti. O tarihlerde şairlik tarafı üstün geliyordu nitekim bazı şiirleri Rebap ve Nevsal dergilerinde yayımlandı. Nevsal de Ali Naci Hemedanizade imzasıyla çıkan ~~kit~~ "Şehvet" isimli şiirinden bir bölüm :

"Şarap cenneti gel iç, bu çılgın hücremde
Ve gözlerinde yayan sayezar şiri sebih
Ey kadın gel bugace..."

Gazeteci olmayı kafasından çıkartmamıştı ama şiir onun ruhunda vardı. Bu yolda yürüdü ve zamanın tanınmış kişilerle dostluk kurdu. Cenap Şahabettin, Tahsin Nahit, Şahabettin Süleyman ve Ahmet Haşim gibi devrin genç ve ünlü sanatçıları ile arkadaşlık ediyor, tartışmalara katılıyor böylece sanat çevrelerinin aranan isimleri arasında yer alıyordu. Bu arada İfham gazetesinde çalışmıştı ama yeniden Yunus Nadi'nin karşısına çıkmak için uzun süre bekledi. Sanat çevrelerinde resmi duyuluyordu ama o parasız bile olsa bir gazetede yazmayı ısrarla arzuluyordu. Yunus Nadi bu inatçı gencin yeniden karşısına dikildiğini gördüğü zaman derin bir nefes aldı. Sinirlenmişmiydi onu gördüğü için bilemiyordu ama fazla birşey de söylemedi. İsmi ve adresini aldı , ilk fırsatta kendisine haber salacağını söylediikten sonra parasız çalışma teklifini şöyle cevaplandırdı: -Parasız adam çalıştırmak prensibimiz değildir...şu anda adama ihtiyacımız yok , lüzum olursa biz size bildiririz.... Eve dönerken hangi yoldan geçti, kimlere rastladı, ne yaptı hatırlamıyordu zira bu ikinci red cevabı onu fazlasiyle üzmüştü. Kapandı odasına ve hayalleri, şiirleri ve edebiyat yazıları arasına gömdü kendini. Günler geçti, Babıâli aklından çıkmıyordu ama gururuna da yediremiyordu üçüncü bir teşebbüsü. Ne varki kafasına koymuştu gazeteci olmayı başka meslek yoktu onun için. İnatçı idi ve bu inadı ile Babıâli yokusunun zirvesine tırmanacağı güne kadar sürecekti. Bir akşam üstü Kadıköy'de Fenerbahçeli arkadaşlarıyla geç vakitlere kadar sürdürdüğü yarenlikten eve döndüğünde müthiş bir sürprizle karşılaştı.

Masasının üstünde bir mektup buldu. Alışık değildi böyle mektuplara hem sonra zarfın üzerindeki yazı yabancı geldi ona. Biraz merak biraz da heyecanla açtı mektubun zarfını. Gözlerine inanamıyordu, Yunus Nadi'den geliyordu mektup ve iki kısa cümle ile Tasviri Efkar'a gelmesini, kendisi ile görüşmek istediğini yazıyordu. Beş dakika içinde belki on defa okumustu iki satırlık mektubu. Sevinmesi gerektiğini anlıyordu ama heyecanı ona sevinecek daha doğrusu sevincini belirtecek mecal bırakmamıştı. Yavaş yavaş duruldu, bir daha, bir daha okudu ve küçük pusulayı havaya fırlatıp yaşasın diye bağırdı. Hayalleri gerçekleşiyordu artık. Ne demekti Yunus Nadi tarafından çağırılmak.... Bir an kendisini Sirkeci de zannetti, yokuş o bitmeyen tükenmeyen yokuş dimdik duruyordu karşısında. Uçar gibi fakat ağır adımlarla yürüyor, yürüyor yürüyordu. Neredeydi Tasviri Efkar? Hangi katta idi Yunus Nadi'nin odası? Binanın kapısını bulamadı... buraya kadar gelmişken giremeyecekmiydi içeri..... hayır girecek ve Yunus Nadi ona "Gel bakalım bu masa senin, bu kağıtlar senin, bu kalem senin otur ve yaz" diyecekdi....

Uyuyamadı o gece, gözleri açık rüya görüyordu ve sabahı zor etti. Sabırsız ve aceleci mizacı uykusuz gecen geceye rağmen sabahın erken saatlerinde traş olmuş, kravatını takmış ütülü pantolonunu giymiş sokağa çıkmaya hazırlanmıştı. Ne varki vakit çok erkendi bu saatte Yunus Nadi gazetede olurmuydu acaba? Olurdu tabii, neden olmasın bir gazetecinin ilk vazifesi hayat başlarken işinin başında olmak değilmiydi.... Çıktı yola ve birgün önce hayal ettiği gibi Sirkeci'ye geldi. Hayret bir zamanlar gözünde büyüyen ve dimdik, çıkılması çok zor bir yokuş olan Babıâli düzleşmiş tatlı bir meyille kıvrıla kıvrıla çıkıyordu önünde. Rahat adımlarla yürüdü

O gün Kadıköy'de bütün arkadaşları öğrenmişti Ali Naci'nin Tasviri Efkar'a girdiğini ve hepsi sevinçli idiler. Tasviri Efkar o zamanın en güçlü

gazetelerinden birisi idi ve bünyesinde tanınmış yazarlar vardı. Onların arasına girmek onlarla beraber bir çatı altında çalışmak herkese nasip olmazdı ve Ali Naci bunu başarmıştı. O tarihlerde Babıali'de Ahmet Cevdet'in İkdam gazetesi Hürriyet ve İtilaf fırkasını tutuyordu. Tasviri Efkar Ebuzziya Tefvik tarafından 1909 tarihinde kurulmuştu. Tefvik bey gazetesi-ni yanında oğulları Velid ve Talha olarak yürütmüş vefatından sonra (1913) çocukları işi devam ettirmişlerdi. Tasviri Efkar İttihat ve Terakki fırka-sını tutardı. Tercümanı Hakikat, Seday, Millet, Tanin, Mizen, Saadet, Yeni Gazete, Serbesti Babıali'nin şöhretlerini paylaşan gazetelerdi. Basın tarihimizde yer alan Takvimi Vekayi resmi gazete olup politika ile ilgile-nmezdi.

Burada Babıali'nin ünlü gazete ve gazetecileri hakkında kısa da olsa bilgi vermekte fayda vardır.

Siyasi olayların yoğunluk kazandığı yıllarda İkdam ön planda geliyordu. Ali Naci'nin doğduğu yıl yayın hayatına atılan İkdam, Ahmet Cevdet'in eseri idi. Mülkiye mektebi ve Hukuk fakültesini bitirmiş olmasına rağmen gazeteciliğe heves eden Ahmet Cevdet önce Sabah gazetesinde sonra Tercüman ı Hakikat'te yazmış nihayet 34 yaşında İkdam'ı çıkartarak Sabah ile rekabete başlamıştı. Ahmet Cevdet her ne kadar zaman zaman Abdülhamid'e methi-yeler dolu mektuplar yazar ondan yardım isterse de bu davranışı onun vatanseverliğini ve güçlü bir gazeteci oluşunu engellememiştir. İkdam yayın hayatına başladığı yıllarda güçlü bir kadroya sahipti. İkdam'ın sütunla-rında şu imzalara rastlanırdı: Ahmet Rasim, H. Rahmi Gürpınar, Necip Asım, Şinasi Hikmet (ünlü Şinasi'nin oğlu), Teodor Kasap, Abdullah Zühtü, Hüseyin Cahit Yalçın, Mahmut Ata, Veled Çelebi, Maliyeci Cavit bey, Adnan Adıvar, Mahmut Sadık, Falih Rıfkı, Yakup Kadri. Evet bütün bu tanınmış veya ileride şöhrete ulaşacak kimseler İkdam da uzun yıllar makaleler, yazmış mücadele etmiş ve Türk basınının yaşamında önemli mevkiler işgal etmişlerdi. Modern gazetecilikten örnekler veren İkdam'ın diğer bir özelliği de Türkiye'ye ilk rotatif makinesi getiren müesseselerden birisi oluşudur.

Sabah'a gelince...Bu gazetenin İkdam ile uzun yıllar süren rekabet ve mücadelesi Türk basınına çok şeyler kazandırmış ünlü kişilerin bir arada çalışmasına sebep olmuştur.Sabah gazetesinin ilk sahibi Papadopoulos adında bir rumdu.1895 yılında yayın hayatına başlamış olup başyazar olarak Şemsettin Sami gibi bir elemanı kadrosuna almıştı.İdare müdürü Kayserili bir ermeni olan Mihran efendi idi.Küçük yaşta babasını kaybetmiş,çebine birkaç kuruş koyarak eşeğine atlamış ve İstanbul'a gelmişti.Mihran efendi İstanbul'da yaşamayı arzuluyor ve istikbalinin ancak bu büyük şehirde elde edeceği başarılı bir iş sonucu garantiye alacağına inanıyordu.Önce bir Sanat okuluna girdi,burada müretiplik öğrendi.İşinin ehli olduğuna kanaat getirdikten sonra matbaalarda çalışmaya başladı.Bir süre çalıştı ve para biriktirdi.Bu para ile artık patron olabileceğini hükmüne varınca küçük bir baskı makinesi satın aldı.Bu makinede küçük kitaplar,brosürler bastı ve yavaş yavaş piyasayı tanıdı.Artık onun için parlak ufuklar görünmeye başlamıştı nitekim birgün Sabah gazetesi idare müdürlüğüne getirildi....

Mihran efendi daha sonra bu gazetenin sahibi olacaktır ama küçük Kayserili ~~iki~~ Mihran efendinin hayalinde büyük adam olmak, çok para kazanmak arzusu gün geçtikçe alevleniyordu.Sabah gazetesinde ünlü imzalar vardı.Bunların başında Ahmet Rasim,Diran Kelekyan ve Mahmut Sadık beyler geliyor,gazetenin yayın müdürü Ebüssüreyya Sami ~~iki~~ Hasan Bedrettin kadronun başında bulunuyorlardı.

Herşey yolunda gidiyor gazete Babıali'de olduğu kadar memleketin birçok köşesinde sesini duyuruyordu.Ne varki Mihran efendinin gözü daha yukarılardaydı.Çocukluğundan beri hayalinde yaşattığı bir ideali vardı, gemi sahibi olmak.Daha doğrusu gemi ile nakliyecilik yapmak.Kasası biraz dolunca bu arzusunu yerine getirmeyi düşündü.Mahmut Paşa Harbiye nazırı olduğu sıralarda Mihran efendi Konya isimli bir şilep satın aldı ve bununla asker taşımaya başladı.Kazancı gün geçtikçe büyüyordu.Kayserili Mihran artık armatör olmuştu.Konya şilebinden hayli para kazanan Mihran efendi bir süre sonra gazetesinin ismini taşıyan Sabah vapurunu endan

sonra da doğduğu kentin ismini verdiği Kayseri vapurunu satın aldı. Mihran efendinin gemileri gazetesinden çok daha fazla para getiriyordu ve araya savaşlar girmemiş olsaydı belki de ülkenin ünlü armatörleri arasında ismi ilk sıralarda geçecekti.

Sabah gazetesi 1922 yılına kadar yayınını sürdürdü. Zamanla kadro daha da genişledi ve güçlendi. Nitekim Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Emin Yalman, Adnan Adıvar, Arif Cemil, Enis Tahsin Til, Hammer'in çeviricisi Ata bey, Yahya Kemal ve Refik Halid'in imzaları devamlı olarak yer almaya başlamıştı. Birinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra Mihran efendi gazetesinde yenilik yapmayı düşündü ve bu düşüncesini bir gün gazetesinde yayınladı. Mihran efendi Peyam gazetesi başyazarı Ali Kemal ile anlaşmıştı ve onu kadrosuna transfer ederken kapanan Peyam gazetesinin ismini de satın almış ve Ali Kemal ile beraber gazetenin yeni ismi Peyamı Sabah olmuştu.

Ali Kemal yeni gazetede göreve başlar başlamaz önce İttihatçilere sonra Anadolu hareketine karşı bir kampanya açtı. İttihatçiler için "Hinoğlu ~~ku~~ hinler" diye hitap ediyor, onları tutan gazetelere de "lahana yaprakları" "karpuz kabukları" diye hakaret ediyordu. Ali Kemal, Anadolu Harekatına karşı ağır yazılar yazarken bu hareketin liderlerini bolşevik ajanları, şakiler, zirtapozlar diye suçluyordu. Ne varki Milli Mücadele Anadolu'dan düşman kuvvetlerini kovmaya başladıktan ve Yunan ordusu İzmir'de denize döküldükten sonra aynı Ali Kemal kaleme aldığı başyazısının başlığını şöyle koymuştu "Türkün bayramı". Ama gelin görün ki yazısında "seviniyoruz fakat bu seviricimiz bizi siyasi içtihadımızdan vazgeçirmez..." demekten kendini alamamıştı. Gazetenin satışı iyi idi ama Mihran efendi korkmaya başlamıştı zira o güne kadar Ali Kemal ile yürüttükleri politika fiyasko ile sonuçlanmış Anadolu Harekatı zafere ulaşmıştı. Nasıl dönüş yapacaklardı. Ve 11 Eylül, yani İzmir'in Türk ordusu tarafından alınmasından ve Ali Kemal'in "Türkün bayramı" başlıklı yazısının yayınlanmasından ~~iki~~ gün sonra Peyamı Sabah da Ali Kemal'in vazifesinden ayrıldığını bildiren bir yazı çıktı. Bu yazının çıkışından bir gün sonra da gazetenin adı yeniden Sabah olarak değiştirildi. ~~3~~

Mihran efendi Milli Mücadelecilerin kendisinden hesap sormasından korkuyordu. Bu korku içinde gazete 15-20 gün daha yaşadı ve sonunda Mihran efendi pek sevdiği gazetesini kapattı, varını yoğunu sattı ve Avrupa'ya kaçtı. Bu arada Ali Kemal de Avrupa'ya kaçmaya hazırlanıyordu. Bunu haber alan Cemil bey isimli bir polis şefi arkadaşları ile beraber Ali Kemal'i bir berber dükkanında kıştırırlar ve yakapaça alıp bir vasıtaya atarak İzmit'e götürürler. Gayeleri Milli Mücadelecileri onu teslim etmektir. Ne varki İzmit'te kaldıkları otelden çıkıp bir arabaya binerken durumu öğrenen halk hücum eder ve Ali Kemal'i taşıyarak öldürürler. Ankara'nın haberi olmadan girişilen bu teşebbüs Atatürk'ü çok üzer ve olaydan Nureddin Paşa'yı sorumlu tutar. Mihdan efendinin kaçıışı ve Ali Kemal'in öldürülüşü ile Sabah gazetesi 47 yıl süren yayın hayatını yitirir ve tarihe malolur.

Ali Naci Tasviri Efkar'da ilk yılını muhabir olarak tamamladı. Bu süre içinde başından geçen ve unutamadığı ilk gazetecilik dersini şöyle anlatırdı :

-Bir gün Yunus Nadi çağırdı ve o devrin ünlü Bulgar generallerinden Kraçev'in İstanbul'a geldiğini söyledi. Kendisiyle bir konuşma yapmam için güzel bir fırsat olduğunu belirttikten sonra "haydi bakılım bu senin ilk röportajın olacak dikkatli davran" dedi.

Ali Naci edebi yazılarla kendisine bir yol seçtiğine inandığından bu vazife onu hayli heyecanlandırdı. Ne varki yapılacak birşey yoktu emir yukarıdan gelmişti. Ütülü elbiselerini giydi, pabuçlarını boyattı ve güzel bir kravat takıp not defterini cebine koyarak Beyoğlu'na çıktı. Kraçev Beyoğlu'nda bir otelde kalıyordu. Otelin salonunda karşıkarşıya oturdukları zaman Ali Naci önceden hazırladığı suallerini sıralamaya başladı. Fransızca konuşuyorlardı. Bir saatten fazla süren bu konuşmada hayli bilgi edinmişti. Bundan fazlasıyla memnun gazeteye döndü ve yazmaya başladı. İlk röportajı olduğundan hususi bir itina gösteriyordu

yazısına.Yazdı ,... yazdı... sonra okudu,beyenmediği cümleleri değiştirdi,bazı bölümleri çıkarttı velhasıl süslü cümleler ve alışlagelmişin dışında ,daha çok edebi bir lisan ile bitirdi röportaj yazısını. Gazetenin yazışleri müdürü Hüsnü Şermi bey idi.O gün Ali Naci'nin özene bezene yazdığı röportajın birçok cümlesini değiştirdi,bir kısmını çıkarttı ve bazı yerlerini de ilaveler yaparak dizgiye verdi. Ertesi sabah Ali Naci kendi yazısını okuduğu zaman şaşkınlığını gizleyemedi.O mu yazmıştı bunu?Hayır olamazdı, o böyle cümleler yapmamıştı, bu onun röportajı değildi,üslup değişmiş ahenk kalmamıştı... Ne varki Ali Naci bütün üzüntüsüne rağmen çok şey öğrenmişti yazısının değiştirilmesi ile.Edebiyat başka şeydi gazetecilik başka...Gazete yazarlığında sade,halkın zorluk çekmeden anlayacağı,ilgileneceği cümjeler olacaktı.Yazısını birkaç kere okudu, değişiklik yapılmasının sebeplerini aradı,yeni cümleleri inceledi.Hüsnü Şermi beyi takdir eder,bilgisine,tecrübesine inanırdı.İlk röportaj yazısında böylesine değişiklikler yapmasının bir kötü niyete dayanmadığına biliyordu.~~Dünya~~ Bu durumda ne yapması gerektiğini anlamıştı.Gazetede yayınlanan bir yazı herşeyden önce okuyucu tarafından beğenilmeliydi ve Ali Naci için bu deneme büyük bir tecrübe oldu.

Ali Naci Tasviri Efkar'da bir yıl muhâbirlik yaptı.Sonra altı ay kadar yazışleri müdür yardımcılığı ve bir buçuk yıl da yazışleri müdürlüğü yaptı.Yunus Nadi,Tahla ve Velid EbuZZiya bu genç yazarın kabiliyetini anlamışlardı, ona yardımlarını esirgemediler ve Ali Naci onlardan çok şey öğrendi. Gazetenin başındaki bu üç tecrübeli ve kıymetli kişi çoğu zaman birbirleriyle çekişir,mücadele ederlerdi.Değişik fikirlere sahi olmaları gazetenin yayınını etkiliyordu.Ali Naci bu üç kurt arasında bağlantı kurar böylece ahengin bozulmamasında rol oynardı.

O zamanlar gazetede sabah çalışmaları saat onbir de bağlardı.Yazıları okumak,başlıkları koymak,grafikleri ve haritaları çizmek Ali Naci'nin işi idi.Ne varki buna rağmen Velid EbuZZiya genellikle harita ve

temsili resimleri Velid bey çizer Ali Naci üzerlerinden çini mürekkebi ile geçerdi. Ne varki çoğu zaman Velid bey "treni kaçıracam" diye telaşlanır, resmi tebliğleri, yorumları, makaleleri Ali Naci'nin masası üzerine koyar ve giderdi. Genç yazışları müdürü de bunları derleyip toparlar ve gazeteye girecek şekle sokardı. Bu işler bitince gece saat on sıralarında mürettipheneye iner yazıların sayfaya girişini uygular bu işler de bitince gazetenin basılmasını beklerdi. İlk basılan provalar eline geçmeden ayrılmazdı matbaadan genellikle sabahın üç veya dördünde baskı biter ve Ali Naci yorgun olmasına rağmen herşeyi kontrol ettikten sonra üst katta kendisine ayırdığı odaya çıkıp yatarı. Ali Naci sustalarından öğrendiği en güçlü dersin heyecan olduğunu daima söylerdi ve hayatının son gününe kadar bu heyecanı kaybetmediğine de onunla çalışanlar şahit olmuştur. Yine kendisinin söylediği gibi bu heyecan öldüğü gün gazetecilik de ölmüştür. Bu 60 yıl önce böyle idi bugün de böyledir.

O tarihlerde gazetelerde kadrolar pek kalabalık olmadığından eli kalem tutan gazeteci değişik konularda haber, röportaj veya makale yazardı. Ali Naci renkli bir kişiliğe sahipti. Edebi makaleler yazıyor, politik eleştiriler kaleme alıyor bunların yanısıra çok sevdiği futbol hakkında gazete sütunlarında düşüncelerini yazmaktan çekinmiyordu. Böylece Tasvir-i Efkar'da çalıştığı ve yoğun bir tempo ile sürdürdüğü gazetecilik hayatında çabuk tanınmış ve sevilmişti. Bunun yanısıra birçok kişenin korktuğu bir yazar olduğunu da söylemek gerekir.

Tasvirde geçirdiği üç yıl onu olgunlaştırmış ve tam bir gazeteci yapmıştı. Ne varki hiç umulmadığı bir sırada Ali Naci Tasvir'i bıraktı ve İkdam'a geçti. Bu değişiklik haylı yadırgandı zira üç yıl içinde mesayi arkadaşları ve okuyucuları onu benimsemişler hatta gazetenin demirbaş kişisi olarak onu bağırklarına basmışlardı.

İkdam onunla çok şey kazandı. Birinci Dünya Savaşı sürüyordu. Sürüyordu ama Alman ordularının bazı cephelelerde bozguna uğraması dengeyi bozmuş cepheleler arasında bağlantılar zayıflamış kısaca gözle görülür bir gevşeme başlamıştı. Alman ordularının bu duruma düşmesi Türkiye'yi de etkiliyordu. Zaten Balkan savaşlarından sonra doğru dürüst toparlanamamış olan ordu ve idare de aksamalar oluyor bunun sonucunda da memlekette düzen bozukluğu daha da hissedilir bir hale geliyordu. Kıtlık başlamıştı, karaborsa alabildiğine gidiyor yokluklar hergün biraz daha çoğalıyordu kadar ki şekersizlikten hastalıklar başgöstermiş, sağlık teşkilatı yetersiz olduğundan halkın kırılması önlenemez hale gelmişti.

Gazeteler kağıt sıkıntısı çekiyordu. Kağıt Almanya ve Avusturya'dan ithal ediliyordu ama bu da güçleşmişti artık. Bu durum basında fikir ayrılıklarını daha çok suyüzüne çıkarmıştı. Gazeteler değişik hiziplerin peşinde koşar olmuştu. Her kafadan bir ses çıkıyordu, memleket tam bir kaos içine düşmek üzere idi. Şantaj, ihanet, jurnalcılık karaborsa alıp yürümüştü. İş daha da kötüsü kimsenin kimseye itimad kalmamıştı. Bu kargaşalık içinde yayınlarını sürdüren gazeteler arasında İkdam ile Sabah çetin bir mücadeleye girmişti. Birbirine ters siyasi görüşü savunan bu iki gazetede polemikler başlamış , ithamlar, ihparlar günlük haberler haline gelmişti. Bu arada müthiş bir yarış sürüp gidiyordu İkdam ile Sabah arasında. Atlatma haber bulma konusunda mu habirler bütün güçleriyle çalışıyordu.

Ali Naci bu hengame arasında henüz 24 yaşında olmasına ve meslekte genç denecek çağda bulunmasına rağmen o yılların en büyük bombasını patlatmak başarısını göstermişti. Devir savaş zenginlerinin devri idi Piyasada, şeker kralları, bulgur kralları, pirinç kralları cirit atıyor özellikle İstanbul, savaşın osmanlı ordusu aleyhine dönmeye başladığı o tarihlerde karaborsanın en çok geliştiği, karaborsacıların düşman kardeşler gibi savaştığı şehir olmuştu. Halk büyük bir yokluk ve sıkıntı içinde ne yapacağını bilmeden günlük ihtiyacını karşıla-

mak için varını yoğunu ortaya koyarken karaborsacılar , savaş zenginleri sanki onlarla alay edermişçesine gılgınca bir hayat sürüyor, günlerini gecelerine karıştırıp sefahat içinde yaşıyorlardı.

Savaşın kaybedilmek üzere olduğu bu sıralarda iktidardaki İttihat ve Terakki Partisi memleket içindeki bu kargaşalığı kontrol edemez hale gelmişti. Bir yandan cephelelerdeki askere malzeme ve yiyecek yetistirme ek gerekiyor , bir yandan siyasi problemleri halletmek için çalışılıyor ve bunlara ek olarak da piyasaya hakim olan karaborsacılarla mücadele ediyorlardı. Ne varki bu arada İttihatçıların safından olan İaşe nazırı Kara Kemal memleketin iktisadi durumunu tek başına yönetir olmuştı. Parti başındakilerin kendisine olan itimatlarını bildiğinden rahatça kararlar alıyor ve bunları kimseye sormadan tatbik sahasına koyuyordu. Hiçşüphesiz ki Kara Kemal hırsız veya savaş zengini olmak düşüncesinde değildi ve tarih onun yoksulluk içinde hayatını yitirdiğini yazar. Ne varki yalnız kararlar alıyor ve yersiz tavizler vererek karaborsacıların, kötü niyetli kişilerin memleketi olduğundan daha feci bir duruma düşmesine alet oluyordu.

Bu arada karaborsacıları en çok düşündüren şey ellerindeki malları satacakları yerlere nakletmek veya istifleyecekleri malları ülkeye sokmak için gereken nakil vasıtalarını bulmaktı. İşte bu problemin halli memlekette vagon ticaretini ortaya çıkardı. Ülke savaş içinde olduğundan deniz nakliyeciliği gibi kara nakliyeciliği de ordunun ~~emrinde~~ emrinde yapılıyordu. Asker taşımanın yanısıra malzeme ve gıda maddeleri nakliyesi büyük problemler yaratıyordu. İstanbul tüccarları Anadolu'dan mal getirmek veya Anadoluya mal sevketmek için ordunun emrinde olan gemi veya tren tahsisi gayesile resmi makamlarla devamlı olarak temasta idiler. Harbiye Nezareti emrindeki vagonları tüccarlara kiralamak için tercih yapmak zorunda idi zira yeterli vagon bulunmuyordu tüccarın hepsini tatmin için. Bu hava içinde bütün tüccarlar Harbiye Nezaretinden vagon tahsisi almak için büyük çabalar sarfediyordu. Oysa bu arada kendisine vagon tahsus ettiren tüccar için kolayını bulmuş bu vagonlarla mal sevkeceğine vagon tahsisini başka bir tüccara sata-

rak parmağını oynatmadan para kazanıyordu. Böylece memlekette bir vagon ticareti ortaya çıkmıştı. Vagon tahsislerinin satışı yüzünden Topal İsmail Hakkı paşa ve hempaları milyonlar kazanmaya başlamışlardı. Aynı ruhsat ticaretini Kara Kemal'in çevresindeki dost ve yakınle ride yapıyordu.

Ali Naci İkdam'a geçtiği zaman ülkenin iktisadi durumunu incelemek istemiş ve bu vagon tahsisi ticaretine parmak basmayı kendine görev edinmişti. Esasında bu olay halk arasında da büyük merak konusu olmuş dedikodular almış yürümüş, asker, sivil herkes vagon tahsisi ticareti ile ilgilenmeye başlamıştı. Mahalle kahvenelerinde, evlerde, hatta kışlalarda hep konuşulan bu ticaret daha doğrusu nüfus karaborsasını açığa vurmak gerekiyordu. Esasen siyasi durum ve savaş sebebiyle müşkül durumda olan İttihat ve Terakki Partisi ve hükümet erkani ne düşünüyor, ne yapıyor veya ne yapmak istiyordu acaba?

Şair ruhlu, Yakup Kadri'nin " Osmanlı edebiyat aleminin son tomurcuklarından" diye bahsettiği Ali Naci gazetecilik yapmak hırsı ile bu simsiyah noktaya parmak basmakla daha doğrusu böylesine karmaşık bir ortamın içine düşmekle iyimi etmişti... Ali Naci düşündü, düşündü ve birgün vapurla Kadıköy'e geçerken böylesine ülke çapındaki bir davanın iç yüzünü ortaya çıkarmanın bir vatanseverlik borcu olduğu kanaatine vardı. Bu davayı ortaya atarsa vatanına iyilik edecekti ve aynı zamanda mesleğinin gerektirdiği görevi yerine getirecekti .

Bu kararı verdiğinin ertesi günü vakit kaybetmeden işe koyuldu ve ilk olarak Topal İsmail Hakkı paşa ile Kara Kemal hakkında bilgi toplama başladı. Gazetecilik sayesinde geniş bir muhit edinmişti ve bu çevreye dahil dostları arasında vatanına bağlı, memleketini seven çok kimse vardı. Ali Naci onları ziyaret ederek kararını anlattı ve hepsinden kendisine yardım etmelerini istedi. Kim ne biliyorsa anlattı ona, ne kadar vesika bulduysa topladı, sıraya dizdi ve kalabalık bir dosya oluşturdu. Bir süre bu yolda çalışıp kanaatine göre gerektiği kadar doküman topladığına inandıktan sonra yazışları müdürü Celal Nuri(

İlk olarak Kara Kemal'e gitti. Ziyaretinin sebebini anlattı ve Kara Kemal'i tahrik edici konuşma yaptı. Kısa ve veciz cümlelerle konuştu sonunda Kara Kemal'i ikna etti.

Ali Naci karşısındaki adamın konuşmaya hazır olduğunu anlayınca heyecanlandı ve kalem kağıdı çıkarıp not almaya başladı. Kara Kemal veryansın ediyordu. Nefes almadan konuşuyor Topal İsmail Hakkı paşa hakkında ağzına ne gelirse söylüyordu. Onun hırsız olduğunu, kimlere nasıl vagon sattığını, halkın ihtiyacı olan ana gıda maddelerinin elaltından karaborsa satışı hakkında kullanılan taktik ve oyunları birer birer anlatıyordu. Un rezaleti, şeker rezaleti, piring alım satımındaki oyunları tekrar tekrar ve teferrutü ile anlatmaktan adeta zevk alıyordu.

Ali Naci beklediğinden de fazlasını öğrenmişti ve sonradan itiraf ettiği gibi Kara Kemal'in böylesine önemli açıklamalar yapacağını hiç ummamıştı. Sıra Topal İsmail Hakkı Paşaya geldiğinde işler iyice kızıştı ve Topal İsmail Hakkı Paşa Kara Kemal'den aşağı kalmıyor büyük ithamlarla Kara Kemal'i suçluyordu. İçindekileri dökmenin verdiği zevkle Kara Kemal'in bir takım adamlarını nasıl zengin ettiğini, İstanbul'u nasıl haraca kestiğini, esnaf birliklerinin suiistimallerini birer birer anlattı ve Ali Naci ye kimsenin bilmediği olayların içyüzünü açıkladı.

Ali Naci, not defteri cebinde evine döndüğü akşam her ikisinin de söylediklerinden tuttuğu notları tek tek gözden geçirdi ve bu röportajı nasıl yazacağını planladı. Ertesi gün gazeteye gidip odasına kapandığı zaman heyecanlı idi. Kimseyle konuşmadan yazdı ve üç kere tashihten sonra Celal Nuri'ye götürüp verdi yazısını.

Eve gitmemişti o gece zira gazetenin ilk baskısını görüp yazısını okumak istiyordu. Bekledi geç vakitlere kadar ve müthiş bir heyecanla aldı eline gazetenin ilk sayısını. Oturdu, okudu, okudu bir dafa okudu ve dudaklarında

tebessüm uzandı masanın üstüne ve uyumak istedi. Bu masa üzerinde çok defa uyumuştur fakat bu sefer gözlerine uyku girmiyordu. Kendisini Kadıköy vapurunda etrafındakilerin elindeki gazeteyi okuduktan sonra kendisine hayran hayran bakıp fısıldaştıklarını hayal etti. Kulakları "İşte , o , Ali Naci..." sesleri geliyordu ve böyle bir hayal alemi uyuyakalmıştı masanın üzerinde.....

Kaç saat uyudu hatırlamıyordu ama baskıdan önce evine giden Celal Nuri'nin erken geldiği yan odadaki konuşmasından anlamıştı.

Celal Nuri de heyecanlı idi, makalenin nasıl bir tepki uyandıracak merak ediyordu. Elinde gazete Ali Naci'nin röportajını bir kere daha okudu ve ilk tepkinin nereden geleceğini bekledi. İlk haber polisten geldi ve öğrendi ki Başbakan Talat Paşa küplere binmiş, Enver Paşa şaşkın Topal İsmail Hakkı Paşayı çağırıp müthiş bir şekilde haşlamıştı. Zirvedekiler ne yapacaklarını şaşırmış sağa sola emirler savururken ittihatçı milletvekilleri ateş püskürüyor yöneticileri söylemedikleri bırakmıyorlardı. Günün ilk saatlerinde İdam gazetesi sahibi Ahmet Cevdet Babıali'ye çağırılmıştı. Ne varki, hürriyet ... hürriyet diye bir zamanlar kıyamet koparanlar bütün öfkelerine rağmen açık açık konuşmuyor düşüncelerini açıklayamıyorlardı. Babıali yakında İdam gazetesine ve iki bina arasında gidip gelmeler başlamıştı. Ahmet Cevdet ^{heyec} ~~kendi~~ içinde gitti, zira gazetesinin kapatılmasından korkuyordu. Böyle bir karar alınır mıysa kendisiyle beraber bütün İdamcıların hali yandı. Ahmet Cevdet heyecanlı idi, Ahmet Cevdet korkuyordu ama beri yandan da içinde garip bir haz vardı zira böylesine bir röportajın kendi gazetesinde yayınlanması onu gururlandırıyor.

Ali Naci denen bu genç iyi toparlamıştı olayı ve güzel bir üslupla kaleme almıştı. Yazının kalitesi bir yana yaptığı açıklamalarla ortalığı birbirine katmış iktidar mensuplarını dize getirmişti. Seviniyordu bunun için zira onlar kızıyor, İdam'ı susturmak hatta kapatmak için çareler arıyorlardı ama halk... evet bu röportajı okuyanlar neler düşünüyordu. Gazete herseyden önce halk için çalışırdı

Gaye iyiyi ve kötüyü okuyucunun gözleri önüne sermek ona kimler tarafından nasıl yönetildiğini anlatmak değilmiydi?

Ahmet Cevdet'in korkusu İttihatçilerin ne bahasına olursa olsun İkdam'ı susturmak istediklerini ve gözleri dönünce herşeyi yapabileceklerini bilmesinden geliyordu.

Herşeye rağmen gazetenin prestiji bakımından vagon rezaletinin ortaya dökülmesi iyi olmuştu, tiraj muhakkak artacaktı, okuyucunun güveni artacak.

Bu arada sonucu sessiz sedasız bekleyen yazışları müdürü Celal Nuri İttihatçilerin hücumuna uğradı, söylemediklerini bırakmadılar ona hatta aralarından bazıları sert bir ifade ile "Tekerrür ederse hepinizi sürgüne yollarız" diye bağırmişlardı onu. Ne varki Celal Nuri bu tehditlerden korkmadı, çekinmedi. Dahiliye Nezaretine çağrılıp zilgıtı yediği zaman görünüşte üzgün ve masum söylenenleri dinlerken için için gülüyor ve Ali Naci'yi kutluyordu.

Ahmet Cevdet fazla birşey söylemedi zira daha önceden biliyordu böyle bir yazının hazırlandığını ve yayınlanacağını. Yalnız Ali Naci'yi çağirtıp yarı şaka, yarı tehditkar:

-Bir daha dikkatli olmalısın delikanlı, dedi, bu vartayı atlattık ama tekerrür ederse ne olur, ne yaparız bilemem....demekle yetindi.

Ali Naci alışık değildi bu lisana ama zamanla patronunun ne düşündüğünü, ne demek istediği anladı ve içi rahatladi.

KARACAN-GÜRPINAR

SAVASI

Memleket iç ve dış meseleleri halletmeye çalışırken halkın sefaleti, yokluklar, savaşın yarattığı sıkıntı ve bütün bunların arasında parti kavgaları sürüp gidiyordu. Basın bir yandan politikacılarla uğraşırken onlara yol göstermeye çalışırken bir yandan da kendi arasında çetin münakaşalara dalmış, polemikler, suçlamalar birbirini kovalar olmuştu. İşte bu arada birisi ünlü diğeri genç ve tecrübesiz iki yazar arasında çıkan polemik, bomba tesiri yapmıştı. Yolsuzluk röportajı kahramanımız

Ali Naci bu defa karşısına Türk edebiyatının bir devini almıştı.
Hüseyin Rahmi (Gürpınar).

O tarihlerdeki basın dünyamızın kalemcuları galiba gazeteci olmadıkça önce edebiyatçı idiler. Böyle yaratılmışlardı ve Ali Naci gazeteciliğe olan tutkusunun yanısıra edebi yazılardan vazgeçemiyordu.

Okuyor...okuyor...okuyordu ve içinde garip bir kıvılcım bu konularda da yazması gerektiğini düşüncesini yerleştiriyordu kafasında.

O tarihlerde edebiyat ve sanat genç aydınların beyninde, kalbinde yer etmişti. Sirkeci istasyonunun birahanesinde, Tokotlu lokantasında ve Beyolu'ndaki lokallerde buluşup biralarını yudumlarken politikanın yanısıra edebi tartışmalar yaparlardı. Radyo, sinema, dansing, otomobil sefaları yoktu, böyle şeyler bilinmezdi. Sonra hanımlarla sohbet edilecek, onlarla gidilecek, eğlence yerleri de yoktu. Tek teselli tiyatro idi. O da Manukyan Efendi tiyatrosu...hepsi o kadar. Bu oyalanma veya eğlence kısırlığının dışında bol olan tek şey içkili toplantılardı.

Hüseyin Rahmi o devrin en çok okunan ve takdir edilen romancı ve yazarlarından idi. Halkı yakinen ilgilendiren konuları tercih ederdi.

Mahalle hayatı, çapkınlıklar, randevu evlerindeki hadiseler onun seçtiği konulardı. O çevrelerdeki insanların yaşantılarını, maceralarını çekici bir üslupla anlatır, inceler ve herkesin anlayacağı bir lisanla yazardı. Çoğu kimse onu Emil Zola'ya benzetir hatta "Türklerin Emil Zola'sı" diye bahsederlerdi.

Hüseyin Rahmi "CADI" isimli bir roman yazmıştı. Birçok kimse için çok güzel hatta küçük bir şaheser diye tanımlanan bu romanı okuyan Ali Naci hiç de bu gibilerle aynı fikirde değildi. Heyecanlı mizacı, güçlü üslubu birleşince ağır bir tenkit yazısı kaleme aldı. Makalesinin başlığını da "CADI HORTLADI" koymuştu. Ali Naci'ye göre bu romanı yazan ünlü kalem roman tekniğini bilmiyordu, iyi bir yazar fakat kötü bir romancı idi ve bu minval üzerinden Hüseyin Rahmi'yi yerden yere vurmaktan kaçınmamıştı. Hüseyin Rahmi hep aynı şeyleri tekrarlayan ve dünyası dar bir roman yazarı idi Ali Naci için.